

Nr 21

Finansutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971: 71 med förslag till lag om ändring i likviditets- och kassakvotlagen (1962: 256), m. m., jämte motioner om kreditpolitiken.

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen 1971: 71 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 mars 1971 föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i likviditets- och kassakvotlagen (1962: 256),
2. lag om ändring i placeringskvotlagen (1962: 257),
3. lag om ändring i ränteregleringslagen (1962: 258).

Propositionen innebär att den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen erhåller fortsatt giltighet till utgången av juni 1974. Dessutom föreslås vissa ändringar av huvudsakligen redaktionell natur.

Lagförslagen återfinns i propositionen på s. 2—8.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat den i anledning av propositionen väckta motionen 1971: 1374 av herr Magnusson i Borås m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen måtte besluta

1. att avslå förslaget om en förlängning av ränteregleringslagen (1962: 258),
2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning i syfte att ersätta likviditets- och kassakvotlagen samt placeringskvotlagen i enlighet med vad i motionen anförts, samt
3. att i avvaktan på utredningens resultat förlänga giltigheten av likviditets- och kassakvotlagen samt placeringskvotlagen till och med utgången av juni 1972.

Vidare har utskottet behandlat följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels motionen 1971: 231 av herr Johansson i Växjö m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att garantilånen vad beträffar jordförvärvs- och rationaliseringslånen skall gå utanför den kvot som riksbanken beslutat och alltså vara oberoende av den ökade inlåningen,

dels motionen 1971: 417 av herr Hedin m. fl. (m) vari hemställtts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte vidta åtgärder i syfte att åstadkomma kreditlättnader för jordbruket, i första hand så att gällande kreditramar och utfärdade kreditgarantier kan utnyttjas,

dels motionen 1971: 569 av herr Håkansson m. fl. (c) vari hemställtts att riksdagen måtte uttala, att de enligt överenskommelse i januari 1971 mellan riksbanken och affärsbankerna genomförda kreditlättnaderna för industriinvesteringar må på motsvarande sätt gälla även jordbruksinvesteringar.

Utskottet

Den kreditpolitiska lagstiftningen, som behandlas i propositionen, går tillbaka på den beredskapslagstiftning på området, som riksdagen antog 1937. Den fick sin nuvarande utformning genom beslut vid 1962 års riksdag. Förordnanden gällande affärsbankerna har med stöd av lagstiftningen meddelats vid tre tillfällen. Sålunda sattes kassakvotslagen i kraft under 2 månader kring årsskiftet 1967/68. Vidare meddelades den 4 mars 1969 förordnande beträffande likviditetskvoter och den 22 juli 1969 förordnande beträffande kassakvoter för affärsbankerna. Dessa förordnanden gäller alltså.

I skrivelse den 4 februari 1971 hemställde fullmäktige i riksbanken att giltighetstiden för likviditets- och kassakvotslagen, placeringskvotslagen och ränteregleringslagen skulle förlängas till utgången av juni 1974 samt att vissa redaktionella ändringar i lagarna skulle genomföras. Fullmäktige framhöll att de med sina erfarenheter från den senaste åttioårsperioden inte kände någon tvekan om att tvingande behov kan komma att föreligga även under de närmaste åren att utnyttja de befogenheter som de tre fullmaktslagarna ger. Flertalet remissinstanser delade denna uppfattning och även departementschefen anslöt sig här till.

I motionen 1971: 1374 — liksom i Svenska bankföreningens remissyttrande över riksbanksfullmäktiges framställning — framförs en avvikande mening. Motionärerna hävdar att likviditets- och kassakvotslagen har två syften: dels tjäna den som ett penning- och konjunkturpolitiskt styrinstrument, dels möjliggör den en prioritering av den långfristiga kreditgivningen till staten och bostadsbyggandet. Det synes dem emellertid som om det konjunkturpolitiska syftet och prioriteringssyftet på ett olyckligt sätt kommit att sammanblandas genom den nuvarande utformningen av kassa- och likviditetskvoter. Likviditetskvoterna har inte kunnat fungera som ett smidigt konjunkturpolitiskt styrinstrument utan har i stället tidvis måst förstärkas med bestämmelser om utlå-

ningstak. De anser att man ur konjunkturpolitisk synpunkt i princip borde inskränka sig till en lagstiftning som koncentrerade sig på kreditinstitutens kassalikviditet i vidsträckt bemärkelse, medan placeringskvoterna borde konstrueras så att myndigheterna hade möjlighet att ändra dem från tid till annan allteftersom den samhällsekonomiska utvecklingen ställer nya krav beträffande prioriteringen. Motionärerna föreslår därför att en utredning tillsätts med uppgift att skyndsamt behandla här berörda problem. I avvaktan på utredningens resultat hemställer de att giltigheten av likviditets- och kassakvotlagen samt placeringskvotlagen förlängs till och med utgången av juni 1972. Räntere-gleringslagen bör enligt motionärernas mening kunna slopas. Det räcker med frivilliga överenskommelser mellan centralbanken och kreditinstituten på detta område.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning. Så som utskottet ser saken utgör den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen den grund som gjort det möjligt för riksbanken att träffa sina överenskommelser med kreditinstituten och få sina kreditpolitiska rekommendationer beaktade. Utan beredskapslagstiftningen skulle riksbankens penningpolitiska handlingskraft ha försvagats. Därtill kommer som redan framhållits att förordnande om kassa- och likviditetskvoter för affärsbankerna gällt ända sedan 1969. Då behov av en restriktiv kreditpolitik kan väntas föreligga även under den kommande treårsperioden vore det enligt utskottets uppfattning oklokt att avhända sig de möjligheter att utnyttja de penningpolitiska medel som beredskapslagstiftningen erbjuder.

Utskottet tillstyrker därför att giltighetstiden för likviditets- och kassakvotlagen, placeringskvotlagen och räntere-gleringslagen förlängs till utgången av juni 1974. Mot de av departementschefen föreslagna, huvudsakligen redaktionella ändringarna i lagförslagen har utskottet intet att invända.

Utskottet vill erinra om att departementschefen — delvis i anslutning till Svenska bankföreningens kritik av beredskapslagarnas konstruktion och dess förslag till en skyndsamt utredning härom — sagt sig vara beredd att i annat sammanhang överväga frågan om en eventuell översyn av dessa lagars konstruktion. Placeringskvotlagen liksom kapitalmarknadens struktur och funktionssätt över huvud är dessutom föremål för översyn inom 1968 års kapitalmarknadsutredning. Under dessa omständigheter anser utskottet att behov ej föreligger av den i motion 1971: 1374 begärda utredningen.

I motionerna 1971: 231, 1971: 417 och 1971: 569 understryks hur kapitalkrävande jordbrukets investeringar är. Enligt riksdagens principbeslut 1967 om jordbrukspolitiken skulle denna inriktas på att främja en snabb rationalisering. I det sammanhanget är det viktigt att jordbrukarna till fullo kan utnyttja de ramar för statliga kreditgarantier som fastställts. Så har icke skett under senare år, vilket enligt motionärerna

sammanhänger med de mycket hårda kreditrestriktionerna. I motionerna 231 och 417 yrkar man därför på att kreditlättnader snarast genomförs för jordbruksinvesteringar så att de statliga kreditgarantierna kan utnyttjas i ökad omfattning och i motionen 569 hemställs att de kreditlättnader som i januari 1971 genomfördes för industriinvesteringar skall omfatta även jordbruksinvesteringar.

Utskottet vill här erinra om att bankoutskottet vid sin behandling av liknande motionskrav i fjol (BaU 1970: 16) underströk att de förhållanden som motionärerna kritiserat stod helt i överensstämmelse med de principer för prioritering på kreditmarknaden som riksdagen godkände då den 1962 antog de kreditpolitiska beredskapslagarna. Motionsyrkandena avslogs av riksdagen. Finansutskottet, som delar bankoutskottets inställning i denna fråga, vill ytterligare peka på att en icke oväsentlig lättnad inträtt i kreditpolitiken sedan de tre nu behandlade motionerna väcktes. Sålunda har diskontot som bekant sänkts från 7 till 6 procent och detta har lett till en sänkning av kreditinstitutens räntor. Det tidigare utlåningstaket för "övrig utlåning" slopades redan vid årsskiftet och likviditeten inom banksystemet har tillåtits öka under första kvartalet i år vilket bör ha medfört en viss vidgning även av utlåningsmöjligheterna till jordbruket. Under hänvisning till det nu sagda avstyrker utskottet motionärernas krav på speciella kreditlättnader för jordbruket.

Utskottet hemställer

att riksdagen

- A. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 1374, såvitt nu är i fråga, antar de vid propositionen 1971: 71 fogade förslagen till
  - 1) lag om ändring i likviditets- och kassakvotlagen (1962: 256),
  - 2) lag om ändring i placeringskvotlagen (1962: 257),
  - 3) lag om ändring i räntercgleringslagen (1962: 258),
- B. avslår motionen 1971: 1374 i vad avser utredning,
- C. avslår motionerna 1971: 231, 1971: 417 och 1971: 569.

Stockholm den 4 maj 1971

På finansutskottets vägnar

SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Wedén (fp), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Burenstam Linder (m), Larsson i Karlskoga (s), Kristiansson i Harplinge (c), Jansson (s), Josefsson i Halmstad (s), Arne Pettersson i Malmö (s), Fågelsbo (c) och Möller i Göteborg (fp).

Reservationer

1. Beträffande *den kreditpolitiska beredskapslagstiftningen* av herrar Wedén (fp), Burenstam Linder (m) och Möller i Göteborg (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "begärda utredningen" bort ha följande lydelse:

"Utskottet anser att en kreditpolitisk beredskapslagstiftning behövs. Den nuvarande lagstiftningen har dock brister. Därför erfordras en översyn utan onödig tidsutdräkt. Utskottet anser det icke nödvändigt att nu ta ställning till de olika motiveringar, som motionärerna anför för ändringar i nuvarande lagkomplex på området. Detta får anstå tills erforderlig utredning företagits. För att en beredskapslagstiftning skall fungera väl som ett smidigt styrinstrument krävs emellertid t. ex. att de konjunkturpolitiska syftena hålls isär från andra strävanden.

Departementschefen uttalar i propositionen om förlängning av nu gällande beredskapslagstiftning: "Frågan om en eventuell översyn av lagarnas konstruktion är jag beredd att överväga i annat sammanhang." Utskottet noterar att departementschefen alltså är medveten om att de olika lagarna lider av vissa svagheter. Enligt vad utskottet inhämtat har 1968 års kapitalmarknadsutredning ännu inte upptagit denna fråga till övervägande. Utskottet anser därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t bör anhålla om påskyndande av utredning i lämplig form beträffande modernisering av här ifrågavarande lagstiftning. Denna utredning bör även omfatta ränteregleringslagen, varför utskottet inte kan tillstyrka att denna för närvarande avvecklas. Beträffande utsträckning av nuvarande lagstiftnings giltighetstid anser utskottet att denna bör bestämmas till utgången av juni 1973. Mot de av departementschefen föreslagna, huvudsakligen redaktionella ändringarna i lagarna har utskottet under hänvisning till sina ovanstående ställningstaganden ingen invändning."

dels utskottets hemställan under A och B bort ha följande lydelse:

"A. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971: 1374, såvitt nu är i fråga, antar de vid propositionen 1971: 71 fogade förslagen till

- 1) lag om ändring i likviditets- och kassakvotlagen (1962: 256),
- 2) lag om ändring i placeringskvotlagen (1962: 257),
- 3) lag om ändring i ränteregleringslagen (1962: 258),

med följande såsom utskottets förslag betecknade ändringar beträffande lagarnas ingresser:

Kungl. Maj:ts förslag:

Lag om ändring i likviditets- och kassakvotslagen (1962: 256)

Härigenom förordnas i fråga om likviditets- och kassakvotslagen (1962: 256), som enligt lag (1968: 261) gäller till utgången av juni 1971,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1974,
dels att 2, 4, 5, 7, 8 och 10 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om ändring i placeringskvotslagen (1962: 257)

Härigenom förordnas i fråga om placeringskvotslagen (1962: 257), som enligt lag (1968: 262) gäller till utgången av juni 1971,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1974,
dels att 2, 4 och 8 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om ändring i ränteregleringslagen (1962: 258)

Härigenom förordnas i fråga om ränteregleringslagen (1962: 258), som enligt lag (1968: 263) gäller till utgången av juni 1971,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1974,
dels att 4 § skall ha nedan angivna lydelse.

Utskottets förslag:

Lag om ändring i likviditets- och kassakvotslagen (1962: 256)

Härigenom förordnas i fråga om likviditets- och kassakvotslagen (1962: 256), som enligt lag (1968: 261) gäller till utgången av juni 1971,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1973,
dels att 2, 4, 5, 7, 8 och 10 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om ändring i placeringskvotslagen (1962: 257)

Härigenom förordnas i fråga om placeringskvotslagen (1962: 257), som enligt lag (1968: 262) gäller till utgången av juni 1971,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1973,
dels att 2, 4 och 8 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om ändring i ränteregleringslagen (1962: 258)

Härigenom förordnas i fråga om ränteregleringslagen (1962: 258), som enligt lag (1968: 263) gäller till utgången av juni 1971,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1973,
dels att 4 § skall ha nedan angivna lydelse.

B. i anledning av motionen 1971: 1374 under återopande av vad utskottet anfört hos Kungl. Maj:t anhåller om påskyndande av utredning i lämplig form om modernisering av den beredskapslagstiftning som omfattas av likviditets- och kassakvots-, placeringskvots- och ränteregleringslagarna,"

2. beträffande *kreditlättnader för jordbruket* av herrar Wedén (fp), Burenstam Linder (m), Kristiansson i Harplinge (c), Fågelsbo (c) och Möller i Göteborg (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "för jordbruket" bort ha följande lydelse:

"Utskottet anser liksom motionärerna, att det är angeläget att ökat kreditutrymme skapas för jordbrukets investeringar.

Olika former av kreditgivning med statlig kreditgaranti spelar i detta sammanhang en central roll. Syftet med ett sådant system motverkas emellertid så länge kreditrestriktionerna utformas på det sätt som hittills skett. Även den som erhållit utfästelse om statlig kreditgaranti riskerar nämligen att inte få tillgång till erforderligt lån.

Det är därför enligt utskottets mening angeläget, att en bättre samordning mellan kreditpolitiken och jordbrukspolitiken kommer till stånd. För att statsmakternas jordbrukspolitiska intentioner skall kunna förverkligas, är det nödvändigt att utfästelser om garantilån som lämnats också kan uppfyllas. I dagens situation är det också angeläget att jordbruket stimuleras till ökade investeringar genom kreditlättnader i samma utsträckning som redan genomförts beträffande industriinvesteringar."

dels utskottets hemställan under C bort ha följande lydelse:

"C. att riksdagen med bifall till motionerna 1971: 231, 1971: 417 och 1971: 569 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att åtgärder vidtas i syfte att underlätta kreditgivningen till jordbruket i enlighet med vad utskottet anfört."

